בעדים פסולים ודיינין כשרין. בעל דין פוסל הדיינין והעדים ונמצאו דבריו אמת על העדים ומשום הכי מהימנינן ליה אפי' לגבי דיינין: **סיפא.** שנמצאו דבריו אמת על הדיינין שפסולין הם ומשום הכי מהימנינן להו לעדים אליבא דר"מ ורבנן לית להו מיגו: **איכא בי דינא אחרינא.** ואינו נוגע בעדות: **רבין סבר אמרינן מיגו.** בעלמא כדקיימא הכא טעמא משום מיגו הוא ואי לאו הכי הוא לא הוה פסיל רבי מאיר ולרב דימי לא אמרי' מיגו בעלמא: **וטוחנן זה בזה.** מטיח ומקיש זה בזה אלמא חריפא טובא הוה ומקרי ליה לר' מאיר דרך ענוה פה קדוש: **אמר רבינא.** ומאי תמהה והלא ר' מאיר עוקר הרי הרים הוא כלומר אליס וגבר טפי טובא: **כא וראה כמה.** כלומר לא אתמוהי קא מתמהי אלא הכי קאמר בא וראה כמה בני ארץ ישראל מחבבין זה את זה דהא ריש לקיש חריף וחכים טובא הוה וקרי ליה לר' מאיר פה קדוש דקא מחבב ליה ומייסב את הדבר להתקייס: **להטמין אם הצונן.** מיס צונן ומתיירא שלא יוחמו אסור להטמינן בחול לונן (לעורך שבת) [בשבת]: **הורה זקן.** ר' יוסי דאזלינן בתריה: **ממלא מקום אבוסיו.** חשוב כאביו: **מחבבים.** נלשון עז וחמה מקשין זה לזה. וכני מ"י נוחין ימד ומעיינין ימד ומתקן זה את דברי זה והשמועה יוצאה לאור: **משמנין.** נוחין כשמן: **ט"איפה.** זה ילד הרע: **שני נשים.** מנופות[ט] וגסות הרוח: **ורוח בכנפיהם.** לשון גסות הרוח: **בכנפי החסידה.** זו חנופה שמרחין עצמם חסידים: **לבנות לה בית.** ולא כתיב [ל]להם אלמא האחת לבדה נתישבה שם: **עניות תורה.** בעילם היא. דגיאל בעילם הוה דכתיב (דניאל ח) ואני (הייתי) בשושן הבירה אשר בעילם המדינה ולא רבן תורה. עזרא הוה בבבל ולמד חק ומשפט בישראל: **במחשבים הושיבני.** שלין נוחין זה עם זה ותלמודם ספק בידם: **מתני' נאמן עלי.** להיות דיין: **אבא.** פסול מן התורה לדוני לא לזכות ולא לחיוב דנפקא לן בפירקין (דף מז:) מלא יומתו אבות על בנים וגו'[ק]: **דור לי.** לשון שבועה: **יכול לחזור בו.** וליטאל שבועה גמורה: **גמ' דקבליה עליה כחד.** דייגא ואע"ג דאיכא מ"ר מאיר יכול לחזור בו: **במחול לך.** אי תובע אמר לנתבע נאמן עלי אבא או אביך אם יזכון יהא מחול לך התם קאמרי רבנן אינו יכול לחזור בו דהא זכה זה במה שבידו מכיון שיצא זכאי: **אבל באמן לך.** לנתבע אמר לתובע אם יתיישבו אבא או אביך אמן לך: **דברי הכל יכול לחזור.** דהואיל אלא בדיינין כשרין: **טעמיה דנפשיה קאמר.** ופליג אתרוייהו: בעדים פסולין ודיינין כשרין מיגו דפסלי עדים פסלי נמי דייני סיפא בדיינין פסולין ועדים כשרין דמיגו דפסלי דיינין פסלי נמי עדים מתקיף לה רבא בשלמא מיגו דפסלי עדים פסלי נמי דייני איכא בי דינא אחרינא אלא מיגו דפסלי דייני פסלי נמי עדים והא עדים תו ליכא לא צריכא דאיכא כת אחרת הא ליכא כת אחרת מאי הכי נמי דלא מצי פסלי היינו דרב דימי איכא בינייהו מיגו דמר סבר אמרינן מיגו ומר סבר לא אמרינן מיגו גופא [ט]אמר ר"ל פה קדוש יאמר דבר זה תני עדו איני והאמר עולא הרואה את ר"ל בבית המדרש כאילו עוקר הרים וטוחנן זה בזה אמר רבינא והלא כל הרואה ר"מ בבית המדרש כאילו עוקר הרי הרים וטוחנן זה בזה הכי קאמר בא וראה [י]כמה מחבבין זה את זה כי הא דיתיב רבי וקאמר אסור להטמין את הצונן אמר לפניו ר' ישמעאל בר' יוסי אבא [א]התיר להטמין את הצונן א"ל [ב]כבר הורה זקן אמר רב פפא בא וראה כמה מחבבין זה את זה דאילו רבי יוסי קיים [ז]היה כפוף ויושב לפני רבי דהא ר' ישמעאל בר' יוסי ממלא מקום אבותיו הוה והיה כפוף ויושב לפני רבי וקא אמר כבר הורה זקן א"ר אושעיא מאי דכתיב [1]ואקח לי (את) שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים נועם אלו ת"ח שבארץ ישראל שמנעימין זה לזה בהלכה חובלים אלו ת"ח שבבבל שמחבלים זה לזה בהלכה [2]ויאמר (אלי) אלה [שני] בני היצהר העומדים וגו' [3]ושנים זיתים עליה יצהר אמר רבי יצחק אלו ת"ח שבא"י [ח] שנוחין זה לזה בהלכה כשמן זית ושנים זיתים עליה אלו ת"ח שבבבל שמרורין זה לזה בהלכה [ט]כזית [4]ואשא עיני וארא והנה שתים נשים יוצאות ורוח בכנפיהם ככנפי החסידה ותשאנה [י]האיפה בין השמים ואומר אל המלאך הדובר בי אנה המה מוליכות את האיפה ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער [יא]א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי זו חנופה וגסות הרוח שירדו לבבל וגסות הרוח לבבל נחית והאמר מר עשרה קבין גסות ירדו לעולם תשעה נטלה עילם ואחת כל העולם כולו אין לבבל נחית ואישתרבובי דאישתרבב לעילם דיקא נמי דכתיב לבנות [יב]לה בית בארץ שנער ש"מ והאמר מר [יג]סימן לגסות הרוח עניות ועניות לבבל נחית מאי עניות עניות תורה דכתיב [5]אחות לנו קטנה ושדים אין לה [יד]אמר ר' יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד מאי בבל א"ר יוחנן בלולה במקרא בלולה בשמנה בלולה בתלמוד [6]במחשבים הושיבני כמתי עולם אמר ר' ירמיה [טו]זה תלמודה של בבל: **מתני' [1]**נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך [טז]נאמנים עלי שלשה רועי בקר ר"מ אומר יכול לחזור בו וחכמים אומרים [יז]אינו יכול לחזור בו היה חייב לחבירו שבועה ואמר לו דור לי בחיי ראשך ר"מ אומר יכול לחזור בו וחכ"א [יח]אין יכול לחזור בו: **גמ' [1]** [יט]אמר רב דימי בריה דרב נחמן בריה דרב יוסף כגון דקבליה עליה בחד אמר רב יהודה אמר שמואל מחלוקת במחול לך אבל באתן לך דברי הכל יכול לחזור בו ורבי יוחנן אמר באתן לך מחלוקת איבעיא להו באתן לך מחלוקת אבל במחול לך דברי הכל אין יכול לחזור בו או דילמא בין בזו ובין בזו מחלוקת תא שמע דאמר רבא מחלוקת באתן לך אבל במחול לך דברי הכל אין יכול לחזור בו אי אמרת בשלמא באתן לך מחלוקת אבל במחול לך דברי הכל אין יכול לחזור בו רבא דאמר כרבי יוחנן אלא אי אמרת בין בזו ובין בזו מחלוקת רבא דאמר כמאן רבא טעמא דנפשיה קאמר איתיביה רב אחא בר תחליפא לרבא [כ]היה חייב לחבירו שבועה ואמר לו דור לי בחיי ראשך רבי מאיר אומר יכול לחזור בו וחכמים אומרים אין יכול לחזור בו מאי בלולה במקרא ובמשנה וכו'. פירש רבינו תם דבתלמוד שלנו אנו פוטרין עצמנו ממה שאמרו מחכמים (מסכת ע"ג דף יט:) לעולם ישלש אדם שנותיו שלש במקרא שלש במשנה שלש בש"ס אע"פ כן אנו קוראים בכל יום פרשת התמיד ושונים במשנת איזהו מקומן וגורסין רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות וכו':

אמר רב דימי כגון דקבליה עליה בחד. פירש הקונטר' דאפילו הכי קאמר ר' מאיר דיכול לחזור בו ולא נהירא דכיון דלרבותא נקטיה הוה ליה למימר לא צריכא כו' דמדקאמר כגון משמע דדוקא קא אמר כגון דקבליה עליה בחד על כן נראה דאמילתייהו דרבנן קאי דדוקא כגון דקבלוה עליה בחד דאדא לרעיותא הוא דאיכא קאמרי רבנן דאינו יכול לחזור בו אבל אי קבליה עליה כבי תרי יכול לחזור בו אף לרבנן כיון דאיכא תרתי לרעיותא: רבא

[א] מיי' פ"ד מהל' שבת הלכה ה' סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רנו סעיף י':

[ב] ג מיי' פ"ז מהל' סנהדרין הלכה ב סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' כב סעיף ו וכשקנו מידו:

[ג] ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ג:

תורה אור השלם

1. וְאֶרְעֶה אֵת צֹאן הַהֲרֵגָה לָכֵן עֲנִיֵּי הַצֹּאן וָאֶקַּח לִי שְׁנֵי מַקְלוֹת לְאֶחָד קָרָאתִי נֹעַם וּלְאֶחָד קָרָאתִי חֹבְלִים וָאֶרְעֶה אֶת הַצֹּאן:
זכריה יא ז

2. וַיֹּאמֶר אֵלָּה שְׁנֵי בְנֵי הַיִּצְהָר הָעֹמְדִים עַל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ:
זכריה ד יד

3. וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלָיהּ אֶחָד מִימִין הַגְּלָלָה וְאֶחָד עַל שְׂמֹאלָהּ: זכריה ד ג

4. וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה שְׁתַּיִם נָשִׁים יֹצְאוֹת וְרוּחַ בְּכַנְפֵיהֶם וְלָהֶנָּה כְנָפַיִם כְּכַנְפֵי הַחֲסִידָה וַתִּשֶּׂאנָה אֶת הָאֵיפָה בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמָיִם: וָאֹמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי אָנָה הֵמָּה מוֹלִכוֹת אֶת הָאֵיפָה: וַיֹּאמֶר אֵלַי לִבְנוֹת לָהּ בַּיִת בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר וְהוּכַן וְהֻנִּיחָה שָׁם עַל מְכֹנָתָהּ:
זכריה ה ט-יא

5. אָחוֹת לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ מַה נַּעֲשֶׂה לַאֲחֹתֵנוּ בַּיּוֹם שֶׁיְּדֻבַּר בָּהּ: שיר השירים ח ח

6. בְּמַחְשְׁבִים הוֹשִׁיבְנִי כְּמֵתֵי עוֹלָם: איכה ג ו

רבינו חננאל

הלכה כחכמים ראף ר' לא אמר אלא לברר א"ל אנא נמי לברר קאמינא הא דאמר רבין א"ר יוחנן רישא בעדים פסולין ודיינין כשרין מגו דפסלי עדים פסלי נמי דיינין כלומר יכול בעל דין לומר כבר נגמר זה הדין שקבלתי על עצמי לדון בפני ב"ד זה מאחר שנפסלו העדים ואם טוען בעל דין כי יש לי ראיה אחרת התחלת הדין הוא זה וצריכין אנו לברר לנו דיינין כו'. פשוטה היא: **היו** חכמים מחבבין זה את זה הלא תראה כי מי שרואה ריש לקיש בבית המדרש ראה כח החכמה שלו כאלו עוקר הרים וטוחנן זה בזה. והיה אומר על ר' מאיר פה קדוש יאמר דבר זה ואע"פ שאמר רבינא הרואה ר' מאיר בבית המדרש כאלו עוקר ושוחן הרי הרים זה בזה. וכן ר' היה יושב ואומר אסור להטמין בשבת הצונן. אמר לפניו ר' ישמעאל ב"ר יוסי אבא התיר להטמין הצונן אמר ר'

נשארה וגסות הרוח ירדה לעילם. דעילם אית בה עניות תורה ואמר ר' סימן לגסות הרוח עניות תורה כמו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד. א"ר יוחנן בבל בלולה במקרא ובמשנה ובתלמוד א"ר ירמיה במחשבים הושיבני כמתי עולם זה תלמוד בבל כלומר טעמים שלו צפונים ועלומים כמים עמוקים: ירושלמי תרין בני אינש הוה להון דין באנטוכיא אמר חד לחבריה מה דר' יוחנן אמר מקובל עלי. שמע ר' יוחנן ואמר לאו כל כמיניה מטרפא בעל דינא אלא שמעין מיליהון תמן ואין הות צרכא כתבין ומשלחין עובדא לרבנן. תרין בני אינש הוה להון דין בטבריא זה אומר בב"ד הגדול וזה אומר בב"ד הקטן שומעין לזה שאמר בב"ד הגדול: **מתני'** א"ל נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך נאמנין עלי ג' רועי בקר. אוקי' כגון דקבליה בחד כלומר אבא ועד אחד עמו. או אביך ואחד עמו נאמנין עלי ר' מאיר אומר יכול לחזור בו וחכ"א אין יכול לחזור בו וקיי"ל כר' המקבל עליו בקנין דלא כאסמכתא עד אחד כשנים [מהנין] ואין יכול לחזור בו ואפילו בעל דין עצמו אם קבלו בקנין מבעלין אינו יכול לחזור בו וכן מפורש בשבועות (מ"ב ע"א) וכן המקבל עליו ג' רועי בקר ביוצא בהן (וקיי"ל דהמקבל עליו עד אחד כשנים בקנין אינו יכול לחזור בו). אמר רב יהודה אמר שמואל מחלוקת ר' מאיר וחכמים במחלוקת לך אבל באתן לך דברי הכל יכול לחזור בו ור' יוחנן אמר באתן לך מחלוקת אבל במחלוקת לך דברי הכל אין יכול לחזור בו

כבר הורה זקן ואע"פ שאילו היה ר' יוסי קיים היה כפוף ויושב לפני ר' דהא ר' ישמעאל בריה ממלא מקום אבותיו הוה וכפוף היה ויושב לפני ר' ואפילו הכי אמר ר' כבר הורה זקן שהיו מחבבין זה את זה: **לאחד** קראתי נועם אלו ת"ח שבא"י שמנעימין זה לזה בהלכה. ולאחד קראתי חובלים. אלו ת"ח שבבבל שמחבלין זה לזה בהלכה וכן שני בני היצהר. ת"ח שבא"י נוחין זה לזה כשמן. ושני זיתים עליה. אלו ת"ח שבבל שמרין זה לזה כזית. והנה שתים נשים יוצאות ורוח בכנפיהם וגו' וראמר ה' לבנות לה בית בארץ שנער. וא"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי זה חנופה וגסות הרוח שירדו לבבל ואסיק' דגסות נחתא לבבל ואישתרבבא לעילם. ודייקי' מדכתיב לבנות לה בית ולא כתיב לבנות להם בית. ש"מ דחנופה לבדה

מדלוריימת מלי הדר ביה (דעיל כג.).

[ד] נמ' מ"ר יצחק וכו' מ"ש שבשמנין זה לזה:

מוסף רש"י

להטמין את הצונן. מפני המוס (שבת נא.). ממלא מקום אבותיו. גדול כאביו (שם). היה כפוף ויושב לפני רבי. מפני כבוד הנשיאות ולא היה מורה לפניו אע"פ שגדול הימנו (שם). וקאמר כבר הורה זקן. גדלו וגשאו עליו (שם). האיפה. לעיל מניה כתיב זאת הרשעה ויסלך אותה אל תוך האיפה, ילד הרע שנמסר בידם הסליטו בתוכה כדאמרינן (לקמן מד.) שדיה בדיוקא דאבלא, ואלו שתי נשים נשאו ילד הרע של חנופה וגסות הרוח, כדכתיב ורוח בכנפיהם היא גסות הרוח, ותנופה נראה בעיני דדייק ליה מכנפי החסידה שפושה חסידות עם חברותיה כדאמר (חולין קנ.) נאלו טורפות (קדושין מט:). דיקא נמי דכתיב לבנות לה בית. נגי הוצלה כתיב להן שתי נשים יוצאי קדיעותא כשבאו לבנות לקנות בנבל כתב לה, דהיינו חנופה לאותה, לשון אחר לבנות ולא בנו (שם). מאי עניות. דהוה ליה סימנא לגסות, עניות תורה. דאיתה עוסק על גסי הרוח, דמתוך גסותו אין משמש כל צרכו ואין מחזר על שמועתו (שם). ולא זכתה ללמד. אלמא עניות דתורה בעילם הוא שהיה בה דגיאל כדכתיב (דניאל ח) ואני בשושן הבירה אשר בעילם המדינה, וכן מדבר, ולא היו דורש עוסקים בתורה ולא זכו אלו החכמים ללמד כאילו לא היה להם שדים להניק, אבל בבל זכתה ללמד כדכתיב בעורה כי הסן לבנו לדרוש את תורת ה' ולעשות וללמד בישראל חק ומשפט (שם). וכעי"ז פסחים פז.). **זה תלמודה של בבל.** שהוא עמוק (חגיגה י.). **נאמן עלי אבא.** בדיינין קמייתי מדקתני ג' רועי בקר (לעיל כג.). כגון דקבליה עליה בחד. הא דקתני נאמן עלי אבא כגון דקבליה עליה בחד דיין ויש שנים כשרין עמו ואפילו הכי כיון דפסול

הגהות הב"ח

(א) גמ' מ"ר יצחק וכו' מ"ש שבשמנין זה לזה:

(ב) נמ' מ"ר יצחק וכו' מ"ש שבשמנין זה לזה:

(ג) [שם לקמן כט: ינמות קה:], ד) [ע"ר תוס' שבת נא. ד"ה אלו תוס' נדה יד: ד"ה חילק], ה) [איינו אלון של זית ע' תוס' עירובין יח: ד"ה מרורין ותוס' פסחים לו. ד"ה מה], ו) [נ"ל אם אחיסם], ז) קידושין מט: ע"ש], ח) [מדכתיב לה בנא מפיק הא דרים שלא נתקיים ולא עמד לו הכיס בתרן שנער כך כתב הרמב"ן בפי' התומים סוף פ' מטות וע"ע תוספות קידושין מט:], ט) [שבת לג.], י) פסחים פז.], כ) [ביאור ופי' ממוק תמצא בשל"ה בית חכמה דף טז: ועוד בדף לה: ח"ל רש"י מגיבה דף י ע"א ד"ה אפי' וכו' לש"ם בנגי שהוא עמוק כדאמרינן בתמצים הוסיפיני זו הש"ם של בבל עכ"ל וע"ע ריטב"א ביומא פ' הוציאו לו דף מ. ותמצאנו מוענתה בע"ז מגיבה פרק מ'], ל) ב"ב קנה. לעיל כג. מ) [לקמן כה:], נ) [לעיל כג.], ס) (ערכין כב.), ע) [נ"ל אמר ד"ה בכנפין], פ) [נמ"ש: תוספה. צ) [נ"ל להן], ק) [דברים כד],

---

מוסף רש"י

[ט] מנופות. מלשון הנפה, כמו הנפה בכברה (דברים כד), [ח] ואני בשושן הבירה אשר בעילם המדינה. ולא היה מדבר בעילם אלא בבבל, ולא היה מדבר בבבל אלא בעילם, ולא היה מדבר בעילם אלא בבבל, ולא היה מדבר בבבל אלא בעילם, ולא היה מדבר בבבל אלא בעילם, ולא היה מדבר בבבל אלא בעילם

רבא דאמר כמאן. וליכא למימר דסבירא ליה כר"ש בן לקיש אליבא דר' מאיר מדא כפירוש רש"י דאין לומר דשביק רבנן ועביד כר' מאיר ועוד דהכא פליגי ר' יוחנן ור"ש בן לקיש ורבא פסיק פרק החולץ (יבמות דף לו.) כר"ש בן לקיש בתלת משמע דבכל שאר מקומות ס"ל כר' יוחנן לגבי רשב"ל וליכא למימר הכא טעמיה דנפשיה קאמר כדמירץ לעיל משום דהכא לא קאי אפלוגתא דמתני' כדלעיל דמשום הכי מפרש לה לעיל טעמיה דנפשיה אבל הכא ליכא למימר טעמיה דנפשיה קאמר: **שלח** ליה לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי חכמים. תימה דהכא משמע דלאחר גמר דין מחלוקת אבל קודם (ג) יכול לחזור בו וכפ' יש נוחלין (ב"ב דף קכח. ופס) אמרי' אמר לו עבדי נגנבת שורי עבדתא והלה אומר אתה מכרתו לי אתה נתתו לי בתמתה דלוקח השבע וטול נשבע ואינו יכול לחזור בו משמע מיד שאמר השבע וטול שחבירו ישבע ואינו יכול לחזור בו אלמא אפי' קודם גמר דין אינו יכול לחזור בו להכי גרס ר"ת ונשבע אינו יכול לחזור בו כלומר אם קפץ זה חבירו ונשבע אינו יכול לחזור בו דכיון דכבר נשבע הוי לאחר גמר דין ואמרי' לאחר גמר דין דהלכה כחכמים (ד):

ואלו הן הפסולין. יש גורסין עבדים משום דסבירא ליה דקא חשיב הכא פסולי דרבנן ולאוריתא ולא נהירא משום דלא חשיב במתני' רק פסולי דרבנן דהא גזלנים לא קתני וכל פסולי דמתני' פסולי דרבנן נינהו משחק בקוביא אפי' למ"ד אסמכתא היא דאסמכתא לא קניא מ"מ אינו לאוריתא כיון שאינו סבור לעשות איסור נגא לידי פסול לאוריתא ולמ"ד משום יאוש של עולם פשיטא דאינו אלא מדרבנן ומלוה בריבית מיירי בריבית שאינה קצובה ואפי' מיירי בריבית שקצובה לא משמע ליה איסור כיון דמדעתיה יהיב ואינו פסול לעדות אלא מדרבנן מפריחי יונים מדרבנן פסולים אפי' למ"ד אי תקדמי יוצ' היינו משחק בקוביא ולאידך דאמר ארא מפני דרכי שלום הוא וסוחרי שביעית מיירי בשביעית בזמן הזה דאינו אסור אלא מדרבנן ואפי' בשביעית דאוריתא לא חשיב ליה [ה] איסור הא דממלאין מעות לעניים אבל עבדים פסולין מדאוריתא ניהו ק"ו מאשה [ו] ומה אשה שכשירה לגא בקהל פסולה להעיד דכתיב (דברים יט) האנשים עבד שפסול וכו' על כן נראה דלא גרס' עבדים דלא מיירי אלא בפסולי דרבנן:

כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא. פ"ה דהיכי דמי אסמכתא כגון אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא וכן משלים את שטרו דגט פשוט (ב"ב דף קכח. ופס) דכל הני סמיך אדעתיה וסבור הוא שזה בידו לעשות ומרישא כי מתני ליה אדעתיה דלא יהיב ליה מתנה אחני ליה שהרי סבור הוא שלא יבא לידי כך אבל הכא לאו בידו ולא סמיך אמידי דהא לא ידע אי נגא אי לא נגא ואפי' הכי אתני שמע מינה (ב) מספיקא אתני [ז] גמר ואקני ולא גזילה היא: אימתי באותן הנשבעין. לפטור עצמן אלא ישלמו דתובע קאמר דור לי ואני מוחל לך: הנשבעין וגוטלין. השכיר והנגזל וכיוצא בהן דנתבע קאמר ליה דור לי ואחנן לך: **והא תנא לה ריש'.** דאוקמת לה בתמן לך ותרתי למה לי: **הולה בדעת אחרים.** אבא ואביך: **בדעת עצמו.** אי מאי דמאיר מדא כפירוש רש"י דאין לומר דור לי אחנן לך: הנשבעין וגוטלין. השכיר והנגזל וכיוצא בהן דנתבע קאמר ליה דור לי ואחנן לך: **והא תנא לה ריש'.** דאוקמת לה בתמן לך ותרתי למה לי: **הולה בדעת אחרים.** אבא ואביך: **בדעת עצמו.** אי מאי דמאיר מדא כפירוש רש"י דאין לומר דור לי אחנן לך: הנשבעין וגוטלין. השכיר והנגזל וכיוצא בהן דנתבע קאמר ליה דור לי ואחנן לך: **והא תנא לה ריש'.** דאוקמת לה בתמן לך ותרתי למה לי: **הולה בדעת אחרים.** אבא ואביך: **בדעת עצמו.**

מאי לאו באותן הנשבעין ולא משלמין דהוה ליה כמחול לך לא באותן הנשבעין ונוטלין דהוה ליה כאתן לך והא תנא ליה רישא תנא תולה בדעת אחרים ותנא ליה בדעת עצמו וצריכא דאי תנא תולה בדעת אחרים בהא קאמר ר' מאיר דמצי הדר ביה משום דלא גמר ומקני דאמר מי יימר דמזכי ליה אבל תולה בדעת עצמו אימא מודי להו לרבנן ואי אשמעינן בהא בהא קאמרי רבנן אבל בההיא אימא מודו ליה רבנן לר' מאיר צריכא אמר ריש לקיש מחלוקת לפני גמר דין אבל לאחר גמר דין דברי הכל אין יכול לחזור בו ור' יוחנן אמר לאחר גמר דין מחלוקת איבעיא להו לאחר גמר דין מחלוקת אבל לפני גמר דין דברי הכל יכול לחזור בו או דילמא בין בזו ובין בזו מחלוקת ת"ש דאמר רבא [א]קיבל עליו קרוב או פסול לפני גמר דין יכול לחזור בו לאחר גמר דין אין יכול לחזור בו אי אמרת בשלמא לאחר גמר דין מחלוקת אבל לפני גמר דין ד"ה יכול לחזור בו רבא דאמר כרבי יוחנן ואליבא דרבנן אלא אי אמרת בין בזו בין בזו מחלוקת רבא דאמר כמאן אלא לאו ש"מ לאחר גמר דין מחלוקת ש"מ שלח ליה רב נחמן בר רב [ב](חסדא) לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו לפני גמר דין מחלוקת או לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי מי שלח ליה לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי חכמים רב אשי אמר הכי שלח ליה [ג]באתן לך מחלוקת או במחול לך מחלוקת והלכה כדברי מי שלח ליה [ג]באתן לך מחלוקת והלכה כדברי חכמים בסורא מתני הכי בפומבדיתא מתני הכי א"ר חנינא בר שלמיה שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו לפני גמר דין וקנו מידו מאי שלח להו אין לאחר קניין כלום: **מתני'** ואלו [ד]הן הפסולין [ה]המשחק בקובי' [ה]והמלוה בריבית [ו]ומפריחי יונים [ז]וסוחרי שביעית אמר רבי שמעון בתחילה היו קורין אותן אוספי שביעית משרבו האנסין חזרו לקרותן סוחרי שביעית א"ר יהודה [ח]אימתי בזמן שאין להן אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא כשרין: **גמ'** משחק בקוביא מאי קא עביד אמר רמי בר חמא משום דהוה אסמכתא ואסמכתא לא קניא רב ששת אמר [א] כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא אלא [ב]לפי שאין עסוקין ביישובו של עולם מאי בינייהו איכא בינייהו דגמר אומנותא אחריתי [ג](ותנן) [ד]א"ר יהודה אימתי בזמן שאין להן אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא [ה](הרי זה) כשרים אלמא טעמא דמתניתין משום יישובו של עולם הוא קשיא לרמי בר חמא וכי תימא פליגי רבנן עליה דר' יהודה והא"ר יהושע בן לוי [ו]כל מקום שא"ר יהודה אימתי ידע אי נגא אי לא נגא ואפ"ה אתני ס"מ דמספיקא גמר ומקני ולאו גזילה היא ומיהו הא [ז](ספיר) דאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא אסמכתא היא טעות סופרים הוא זה וכזה לא דבר רש"י דהא אם אוביר אשלם במיטבא לאו אסמכתא כדאמרי' פ' איזהו נשך (ב"מ דף עד.) אלא היינו אם אוביר ולא אעביד אשלם אלא אם אבל יש להן אומנות אלא היא כשר וכי תימא ר' יהודה חולק על התנא קמא והאמר ריב"ל כל מקום ששנה ר' יהודה דאמר

עין משפט נר מצוה

יג א ב ג מיי' פ"ז מהל' סנהדרין הלכה ב סמג עשין לו טוש"ע מ"מ פי' כב סעיף ו:

יד ד מיי' פ"י מהלכות עדות הלכה ד סמג לאוין ריד טוש"ע מ"מ פי' לד סעיף טז:

טו ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:

טז ו ז ח ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף טז:

רבינו חננאל

ואתינא למימר דרבא אמר כר' יוחנן ומיתיבי עליה דרבא מסיפא דמתניתין. היה חייב לחבירו שבועה וא"ל דור בחיי ראשך ר"מ אומר יכול לחזור בו מאי לאו באותן הנשבעין ולא משלמין דהוה ליה מחול לך ושמ"מ במחול לך נמי פליגי ודחי רבא לא מתני' באותן הנשבעין ונוטלין כגון השכיר והנגזל והנחבל וכיוצא בהן דהוה ליה אתן לך ואקשינן ליה לרבא והא את הוא דאוקמת לה לרישא פלוגתייהו באתן לך. ואת אמרת סיפא נמי באתן לך מחלוקת למה ליה למימרא תולה זמני ומשני רישא תולה בדעת אחרים והוא אבא ואביך סיפא תולה בדעת עצמו סד"א תולה בדעת עצמו כיון דידע דוודאי מי שחבע ושקיל וגמיר ומקני ואפילו ר' מאיר מודה בהא דאין יכול לחזור בו קמ"ל דר' מאיר חולק אפילו בזו ואסיקנא כדשלחו ליה לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו לפני גמר דין מחלוקת או לאחר גמר דין מחלוקת ובמחול לך או באתן לך מחלוקת והלכה כדברי מי ושלח להו לאחר גמר דין מחלוקת ובאתן לך מחלוקת והלכה כדברי חכמים דלאחר גמר דין אינו יכול לחזור בו וכ"ש במחול לך דדברי הכל אין יכול לחזור בו והני מילי לאחר גמר דין אבל לפני גמר דין יכול לחזור בו אלא אם כן קנו מידו כדשלח להו שמואל לבי רב לפני גמר דין אם קנו מידו אין לאחר קנין כלום. וכן המקבל עליו עד אחד כשנים דגרסינן בשבועות (מב ע"א) ההוא דאמר מחימנת עלי כבי תרי כו' וכן בגיטין (דף עו ע"ב) גרסינן כוותיה שאמר נאמנת עלי לומר שלא באתי כו': **מתני'** אלו הן הפסולין המשחק בקוביא ומפריחי יונים ומלוה ברבית וסוחרי שביעית מאי כו'. משחק בקוביא מאי עבד דמיפסל בה. אמר רמי בר חמא משום דהוה אסמכתא פירוש אילו הן המשחקין מתנין תנאי ביניהן אם אנצחך תן לי כך וכך ואם תנצחני אתן לך כך וכך כי האי גוונא אסמכתא היא ולא קניא והמעות שנוטלין זה מזה גזילה היא שנמצאו כגזלנין לפיכך הן פסולין ורב ששת אמר למה פסלום חכמים מפני שאין עסוקין בישוב העולם פי' כגון אומנות וכגון עבודת הארץ ואמרינן מכדי לתרווייהו פסילי מה לי משום אסמכתא ומה לי משום יישוב העולם ושנינן איכא בינייהו כגון דאית להונמי אומנותא אחריתי (לר' אמי) [לרמי] דמשוי ליה גזלן אע"ג דאית ליה אומנותא אחריתי פסול ולרב ששת כיון דמתעסק באומנות שהיא יישובו של עולם כשר ואקשינן עליה דרמי בר חמא הא דתנן בסיפא דמתניתין א"ר יהודה אימתי בזמן שאין להן אומנות אלא היא אבל יש להן אומנות שלא היא כשר וכי תימא ר' יהודה חולק על התנא קמא והאמר ריב"ל כל מקום ששנה ר' יהודה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' כין בזו וכין בזו: (ב) ד"ה כל כי וכו' דמספיקא: (ג) תוס' ד"ה אלא וכו' אבל קודם גמר דין יכול לחזור:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (כל כי האי גוונא לאו אסמכתא אלא) תא"מ וכ"ג הרמב"ם לא גרס לה (ועמ"ש רבינו בח"מ פי' ל"ד ס"ק ל"ח וסי' כ"ג ס"ק מ"ד):

מוסף רש"י

ואלו הן הפסולין. לעדות, דכולן גזלנין מדבריהן הן לאסמכתא לא קנייא ומגזל גזיל ליה (ערובין פב.). המשחק בקובי'. בעירבון (שם) תחיכות של עצם שמשחקין בערבון ואמור רבנן אסמכתא לא קנייא והכי הן גזלנין מדרבנן, דמדאוריתא אינו קרוי גזלן אלא החוטף מיד אים, כדכתיב (ש"ב כג) ויגזול את החנית מיד המצרי (ד"ה כב.). והמלוה ברבית. לאו גזלן דאוריתא הוא למפסליה משום אל תשת עד תמס, דהא מנפשיה יהיב ליה (שם). ומפריחי יונים. הייני נמי כעין קוביא, אי תקדמיה יוצ' ליוצ' (שם). וסוחרי שביעית. עושין סחורה בפירות שביעית דרחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה, ולפי שנתשבו כל אלו לעבור על דם תחמת ממון, חכמים להיות מעידים שקר על ידי ממון ושומר (שם) אי: דרחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה וזה שחומד ממון לעבור עבירה על הממון רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד (ערובין פב.). שאין להן אומנות אלא הוא. דקסבר ר' יהודה אסמכתא שהיא נגמר על דעתו שהוא ינגתנו ועל אותה אסמכתא הוא מתנה קניא ולא גזלנין הייהו, ופסוליהו לפי שאין עסוקין בישובו של עולם, דהיון דאין מכירין ובקיאין בטורה ועבר בני אדם אינן חסין על מכריהן מלהפסידן ממון (שם).

מסורת הש"ס

(א) [בפלוגתות פ' יתרו ס"פ כ"ל איתא רב יאמר], (ב) [ערובין פב. ר"ה כב. לקמן מז.], (ג) עדיות פ"ב מ"ז, (ד) ל"ל דתנן, (ה) [בכ"מ: תנן], (ו) [ליתא במשנה], (ז) [ערובין פא. פב.], (ח) [לקמן כו.], (ט) [כתוב: ד"ה כל ליתא אתנן], (י) [וע"ע תוס' שבועות לט. ד"ה אם אמר], (כ) הא איסור דממלאין כל"ל, (ל) [ב"ק פח.], (מ) [ל"ל שפיכס], (נ) רש"ל מ"ז,

(א) [בפלוגתות פ' יתרו ס"פ כ"ל איתא רב יאמר], (ב) [ערובין פב. ר"ה כב. לקמן מז.], (ג) עדיות פ"ב מ"ז, (ד) ל"ל דתנן, (ה) [בכ"מ: תנן], (ו) [ליתא במשנה], (ז) [ערובין פא. פב.], (ח) [לקמן כו.], (ט) [כתוב: ד"ה כל ליתא אתנן], (י) [וע"ע תוס' שבועות לט. ד"ה אם אמר], (כ) הא איסור דממלאין כל"ל, (ל) [ב"ק פח.], (מ) [ל"ל שפיכס], (נ) רש"ל מ"ז,

אימתי ובמה. אימתי כגון במתניתין דהכא לו במה דברים אמורים: **גברא אגברא.** דרבי יהושע בן לוי אדרבי בר חמא רמי בר חמא סבר אימתי דרבי יהודה לחלוק בא: **הכא דרבי יהודה היא משום רבי טרפון.** לעולם אימתי לפרש הוא ורבנן דמתניתין לא פליגי עליה ומתניתא דקתני בין שיש לו כו' דמשמע טעמא משום אסמכתא ר' יהודה גופיה אמרה משמיה דרבי טרפון ופליג אדרבנן דמתניתין דטעמייהו משום ייאוש ובמתניתין ר' יהודה מילתייהו דרבנן קא מפרש: **אין אחד מהן נזיר.** שניס יושבין ואחד עובר זה אומר פלוני העובר נזיר הוא וזה אומר אינו נזיר ואמר אחד הריני נזיר אם כמותו הוא שהוא נזיר וחבירו אומר הריני נזיר אם כמותו הוא שאינו נזיר ושניהם מתכוונין לנזירות ונמצא כאחד מהם ואמר רבי טרפון אין אחד מהן נזיר שעל הספק אמר דבריו תחילה ואין זו הפלגה דכי יפלגו אינם (ויקרא כז) יפרש משמע. אלמא לר' טרפון דכי תני תנאה במידי דלאו בידיה ולא ידע לה אפילו הכי הוא אסמכתא ולא אמרינן מספיקא גמר ואקני: **לוה בריביתא פסול לעדות.** דקיי"ל (ב"מ דף עה:) המלוה והלוה עוברין בלא תעשה וכיון דחימוד ממון מעבירו על דת הוה לי' כרשע דחמס דעובר נמי על לא תעשה מפני חימוד ממון: **מלוה הכאה בריביתא.** ומשמע אתרוייהו: **בר ביניתוס אוויף.** הלוה: **והוה ליה.** האי סהדא רשע דהא אודי דלווה בריבית: **רבא לטעמיה.** בפ"ק דאין אדם מוסיף עצמו כו' אינו יכול לפסול עצמו על פיו דהא אין קרוב מעיד לא לזכות ולא לחובה ואדם קרוב אצל עצמו: **רבי מזייה ובופריה.** הגדיל שערו וליפורניו לגוול עצמו לעשות תשובה: **אאין מכירין אותו.** דתשובה דהתם לאו מיערומי הוא: **ויחזיר אבידה.** אם ימצא אבידת חבירו דכיון דמחזיר אבידה הוא ולאי הדר ביה מממדת ממון: **אם הקדמיה יונך ליון.** ליוני אתן לך כך וכך: **ארא.** אשתליו"ן מלומד להביא יונים ממקומן לבית בעלים על כרחן ויש בהן גזל: **מפני דרכי שלום בעלמא.** דתניא (חולין דף קלט:ח) יוני שובך ויוני עלייה יש בהן גזל מפני דרכי שלום ולא גזל גמור דלא זכה בהן בעל השובך דממילא קאתו וכבר להתם וגמרא דהשואל (ב"מ דף קב.) גרס לה: **פגא פולה בדעת עצמו.** דהוא אסמכתא והדר תנא דמולה בדעת יונו: קים

אימתי ובמה [6] אימתי כגון במתניתין דהכא לו במה דברים אמורים: **גברא אגברא.** דרבי יהושע בן לוי אדרבי בר חמא רמי בר חמא סבר אימתי דרבי יהודה לחלוק בא: **הכא דרבי יהודה היא משום רבי טרפון.** לעולם אימתי לפרש הוא ורבנן דמתניתין לא פליגי עליה ומתניתא דקתני בין שיש לו כו' דמשמע טעמא משום אסמכתא ר' יהודה גופיה אמרה משמיה דרבי טרפון ופליג אדרבנן דמתניתין דטעמייהו משום ייאוש ובמתניתין ר' יהודה מילתייהו דרבנן קא מפרש: **אין אחד מהן נזיר.** שניס יושבין ואחד עובר זה אומר פלוני העובר נזיר הוא וזה אומר אינו נזיר ואמר אחד הריני נזיר אם כמותו הוא שהוא נזיר וחבירו אומר הריני נזיר אם כמותו הוא שאינו נזיר ושניהם מתכוונין לנזירות ונמצא כאחד מהם ואמר רבי טרפון אין אחד מהן נזיר שעל הספק אמר דבריו תחילה ואין זו הפלגה דכי יפלגו אינם (ויקרא כז) יפרש משמע. אלמא לר' טרפון דכי תני תנאה במידי דלאו בידיה ולא ידע לה אפילו הכי הוא אסמכתא ולא אמרינן מספיקא גמר ואקני: **לוה בריביתא פסול לעדות.** דקיי"ל (ב"מ דף עה:) המלוה והלוה עוברין בלא תעשה וכיון דחימוד ממון מעבירו על דת הוה לי' כרשע דחמס דעובר נמי על לא תעשה מפני חימוד ממון: **מלוה הכאה בריביתא.** ומשמע אתרוייהו: **בר ביניתוס אוויף.** הלוה: **והוה ליה.** האי סהדא רשע דהא אודי דלווה בריבית: **רבא לטעמיה.** בפ"ק דאין אדם מוסיף עצמו כו' אינו יכול לפסול עצמו על פיו דהא אין קרוב מעיד לא לזכות ולא לחובה ואדם קרוב אצל עצמו: **רבי מזייה ובופריה.** הגדיל שערו וליפורניו לגוול עצמו לעשות תשובה: **אאין מכירין אותו.** דתשובה דהתם לאו מיערומי הוא: **ויחזיר אבידה.** אם ימצא אבידת חבירו דכיון דמחזיר אבידה הוא ולאי הדר ביה מממדת ממון: **אם הקדמיה יונך ליון.** ליוני אתן לך כך וכך: **ארא.** אשתליו"ן מלומד להביא יונים ממקומן לבית בעלים על כרחן ויש בהן גזל: **מפני דרכי שלום בעלמא.** דתניא (חולין דף קלט:ח) יוני שובך ויוני עלייה יש בהן גזל מפני דרכי שלום ולא גזל גמור דלא זכה בהן בעל השובך דממילא קאתו וכבר להתם וגמרא דהשואל (ב"מ דף קב.) גרס לה: **פגא פולה בדעת עצמו.** דהוא אסמכתא והדר תנא דמולה בדעת יונו: קים

אימתי [6] ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים [3] רבי יוחנן אמר אימתי לפרש ובמה לחלוק ודכולי עלמא אימתי לפרש הוא [3] גברא אגברא קא רמית מר סבר פליגי ומר סבר לא פליגי ולא פליגי והתניא [7] בין שיש לו אומנות שלא הוא בין שאין לו אומנות אלא הוא הרי זה פסול ההיא רבי יהודה משום רבי טרפון היא דתניא [8] רבי יהודה אומר משום רבי טרפון לעולם אין אחד מהן נזיר לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה: מלוה ברבית: אמר רבא [4] לוה ברבית פסול לעדות והאנן תנן מלוה ברבית מלוה הבאה ברבית בר ביניתוס אסהידו ביה תרי סהדי חד אמר קמי דידי אוזיף בריביתא וחד אמר לדידי אוזפי בריביתא [5] פסליה רבא לבר ביניתוס והא רבא הוא דאמר לוה ברבית פסול לעדות והוה ליה רשע והתורה אמרה [1] אל תשת רשע עד רבא [2] לטעמיה [9] דאמר רבא אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע ההוא טבחא דאישתכח דנפקא טריפתא מתותי ידיה [10] פסליה רב נחמן ועבריה אזל רבי מזיה וטופריה סבר רב נחמן לאכשוריה א"ל רבא דילמא איערומי קא מערים אלא מאי תקנתיה כדרב אידי בר אבין דאמר רב אידי בר אבין [11] החשוד על הטריפות אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב או שיוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב משלו: ומפריחי יונים: מאי מפריחי יונים הכא תרגומה אי תקדמיה יונך ליון רבי חמא בר אושעיא אמר [12] ארא מאן דאמר אי תקדמיה יונך ליון מ"ט לא אמר ארא אמר לך ארא מפני דרכי שלום בעלמא ומאן דאמר ארא מאי טעמא לא אמר אי תקדמיה יונך ליון אמר לך היינו משחק בקוביא ואידך תנא תולה בדעת עצמו ותנא תולה בדעת יונו [13] וצריכא דאי תנא תולה בדעת עצמו התם הוא דלא גמר ומקני דאמר

דאמר התם האי מאן דמקבל זוזי מחבריה למזבן ליה חמרא ופשע ולא זבן משלם כדלזיל אפרוותא דזוגשפוטו וקאמר התם דאסמכתא היא כו' עד דמקשה הש"ס מאי שנא מאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא ומשני התם גבי אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא משום דהוי בידו לא הוי אסמכתא אלמא דלא הוי בידו הוי טפי אסמכתא ממה שהוא בידו על כן נראה לר"ת לפרש הכי כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא דלא הוי אסמכתא אלא היכא שאין יכול להרויח כגון משלים שטרו וכו' דגע פשוט (ב"ב דף קפח.) אבל הכא לא הוי אסמכתא משום דכיון דשניס הם כל אחד ואחד מקני לחבריה מגו דאי מרווח בעי איהו למקני בההיא הנאה גמר ומקני לחבריה ולפי זה כל שידוכין לא הוי אסמכתא משום דכל חד וחד בעי למקני גמר נמי ומקני ומיהו קשה על פי' ר"ת שהרי בפרק האבד (ב"מ דף מח: ושם) אמרינן הנותן עירבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי עירבוני מחול לך והלה אומר אם אני חוזר בי אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאים דברי רבי יוסי ומסיק התם לבסוף אלינא דר' יהודה דהוי אסמכתא ולא קניא אלמא אפי' בשניס חשיב אסמכתא ולא אמרינן מגו [6] דאי בעי קנין העירבון אם חבירו חוזר בו מקנה נמי כנגד העירבון לחבירו כשהוא חוזר בו ועוד משמע לקמן גבי לריכותא דמפריחי יונים דהיכא שהוא סבור בידו להרויח הוי אסמכתא בעלמא טפי כדפירש רש"י על כן נראה לר"י עיקר כפירוש רש"י ואי קשיא לו מההיא דאיזהו נשך כדפירש לעיל מדין הכי שאני התם דוראי דבר שהוא בידו ממש לגמרי כגון אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא דהתם בידו לעשות ולא גזיס נמי שסובר הוא שכך הפסיד חבירו אם לא ישלים תנאו כמו אם ישלם במיטבא ובהיא ודאי גמר ומקני ולא חשיב אסמכתא ואומר נלבו עלי לשלם ודאי מן הדין מה שבידי לעשות ולא עשיתי אבל היכא דגזיס אע"ג דהוי בידו ממש לגמרי כגון אם אוביר ולא אעביד אשלם אלפא זוזי מכל מקום כיון דגזיס ודאי הוי גוזמא דמתנה לשלם אלף זוז בשביל קרקע אחת ודאי חשיב אסמכתא ומיהו קשה דהכא משמע דדבר דלא הוי בידו לאו אסמכתא הוא כגון משחק בקוביא דהכא ואע"ג דגזיס ומאי שנא מההיא דחמרא דזוגשפוטו דמשבינן אסמכתא מהאי טעמא ומכ"מ לא קשיא

מידי דהתם ודאי הוא אסמכתא משום שזה סומך עליו משום דהוי דבר שבידו שמוצאין יין למכור ונראה כאסמכתא קנת אע"ג דלא גזיס דשמא לא ירצו אחרים למכור לו והלכך אע"ג דלא גזיס כיון דלאו בידו הוא לגמרי לא גמר ומקני לחבריה אבל הכא גבי משחק בקוביא דלאו בידו הוא כלל אע"ג דגזיס בתנאי שחוק שלו מ"מ גמר ומקני דכיון שהוא יודע שאין בידו להרויח וידוע הוא שאחד מהם ירויח ודאי לא נתכוון להסמיך חבירו על דבר שאינו אלא גמר ומקנה לכך כי האי גוונא ודאי לאו אסמכתא היא אבל הא דאשלם אלפא זוזי דגזיס הם שהוא סבור ודאי שיעבדנה ועוד שבידו הוא [6] ומשום הכי פסק דמשחק בקוביא כבר לעדות דפסקינן כר' יהודה לקמן דכיון שיש לו אומנות אלא הוא כבר והא דפסקינן דמשחק בקוביא קני דווקא כשמעות שביהם על פי הדף לפי שהדף והמקום קנוי לאותו שירויח כדי לקנות המעות אשר עליו אבל המשחקים באמנה אפילו הכנו לא מהני אם לא הכנו בב"ד תשוב כדאי' בנדרים (דף מז:): **ההיא** ר' יהודה משום ר' טרפון. דאמר לא נתנה נזירות אלא להפלאה פ"ה אלמא כיון דמספקא ליה אי הוי נזיר אי לא מספיקא לא משעביד נפשיה הכא נמי מספיקא לא גמר ומקני והקשה הריב"ן מאי מדמה קנין לנזירות שאני נזירות דגלי קרא דכתיב כי יפליא וי"ל דמ"מ גילף מיניה בעלמא ור"י פי' דמ"מ מייתי שפיר ואין להקשות שאני הכא דגלי קרא משום דהא לא מפרש בקרא מאי היא הפלאה אלא גלי לן קרא דבעינן הפלאה ולא ידעינן מה היא הפלאה אלא תיתי לן מסברא מה היא הפלאה והיינו דקאמר הכא דרבי יהודה היא דאמר משום רבי טרפון דכיון דלא חשיב ליה הפלאה א"כ ש"מ דעל כרחיך הוא דאמר לעיל בכי האי גוונא אסמכתא היא דאי אסמכתא היא מילתא דלא ידע אם כן הוא נמי הך הפלאה אע"ג דלא ידע ומדקאמר ר' יהודה לעולם אין אחד מהם נזיר וכו' מכלל דלא הוי הפלאה כי האי גוונא אם כן ש"מ לעיל דהוי אסמכתא כי האי גוונא וקרא דכי יפליא איצטריך משום דידות נזירות כנזירות הלכך אי לאו קרא דכי יפליא הייתי מרבה גם זו לידות נזירות דלא גרע מהם ומשום הכי איצטריך כי יפליא לומר דלא חשיב כידות:

אי

מסורת הש"ס

6) [ל"ל ובמה במתניתין עי' תוס' עירובין פח: ד"ה ה"ג ותוס' חולין פח. ד"ה רבנן ותוס' גיטין ז: ד"ה אמר ר"י ותוספות מנחות מח. סד"ה בשבע], 3) [עירובין פ"ח.], 4) [לעיל ו. תענית ד: וש"נ], 5) [תוספתא פ"ה עירובין סם ע"ס], 6) עירובין פב. תגיגה י. מיר לד. ודף סב. נדרים יט: כח., 7) [לעיל ט: וש"נ], 8) [ל"ל שמתיה כך גרסת הכ"מ בפ"ו מהל' מ"מ דין יד אהא שכ' הרמב"ם אות יט עכת"ה שלא טריפה מתחת ידו ע"ס ודע שכן איתא נמי בדב אלפס שמתיה רב נחמן ועברי' והנה בהרא"ם פ' ט אותא שמע ר"נ וכו' ועיעות הדפוס שם ול"ל שמתיה ר"ל ועברי'], 9) [ל"ל חולין קמח:], 10) [ל"ל דנעי'], 11) ס"א מכל מקום.

תורה אור השלם

1. לא תשא שמע שוא אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס:
שמות כג א

גליון הש"ם

גמ' וצריכא וכו' התם הוא דלא גמר ומקני. לפ"ז ל"ל דהך מ"ד ס"ל כרמב"ם דלעיל דאמתי דר"י לחלוק וס"ל דת"ק דפסולין משום דהוי אסמכתא ולא גמר ומקני. אבל קשה לי מנ"ל להגמרא לומר כך דס"ל דלא כריב"ל ור"י דס"ל אימתי לפרש הא י"ל הגריבומא בהיפוך על הכסבר דבמתני' קתני דעוקפין ביטוחו של עולם כסר דאסמכתא קני ולזה אי מני משחק בקוביא ס"ל דזהו לא הוי אסמכתא דאין בידו כלל ונמר ומקני אבל מפריחי יונים דאמר בנקבא תליא מלתא הוי אסמכתא ולא תנא מפריחי יונים ס"ל דמשחקי בקוביא דאמר קים לי בנפשאי והוי אסמכתא. אמר זה ראיתי במי הרי"ן דכתב דמש"ה אזלא סוגיא זו כרמי בר חמא משום דלהך מ"ד דמפריחי יונים ודאי קאי לרמב"ם דאי שבינא ליה כר"ש משום דאין עוקקין ביטוחו של עולם הייט משחק בקוביא ותמהי ל"ל אבל לענ"ד קשה כנ"ל דהא מ"מ הגריבומא בהך גופא דעוקפים ביטוחו של עולם דכסר ולא מפסקי משום אסמכתא:

לעזי רש"י

אשתליר"ן [אישטלו"ן]. עוף פיתיון.

מוסף רש"י

לעולם אין אחד מהן נזיר. שניס שהיו יושבין וכל אחד לפניהם ואמר אחד הריני נזיר זה הכל אלונו נזיר הוא, ואחרו אמר הריני נזיר שאינו נזיר, ונכפוף נמצא כאחד מהן, אין אחד מהן נזיר, לפי שלא ניתנה נזירות להיות נזיר בהפלגה ובספק אלא בהפלגה ודאית מפורשת (חגיגה י. וכעי"ז ערובין פב. ונדרים יט:) דלא אמרה דעתייהו אמרה לשם נזירות אלא תלו נזירותן בזה שבא כנגדן ולא היה פיו ולבו שוין להכי אין אחד מהם נזיר (נדרים כא.). **אדם קרוב אצל עצמו.** אין אדם נפסל לעדות בהודאת פיו, דאדם קרוב אצל עצמו הלכך אין אדם יכול לשום עצמו רשע, כלומר על עדות עצמו אינו עשוי לשום עצמו רשע, שהרי תורה פסלה קרוב לעדות (לעיל ט:). **ואין אדם משים עצמו רשע.** אין אדם משים את עדותו עדות אצל עצמו ליעשות רשע, והא דקי"ל הודאת פיו כמאה עדים דמי, הני מילי לממונא, אבל לקנסא ולעונש מלקות וליפסל לא (יבמות כה.).

עין משפט נר מצוה

יז א מי' פ"י מהלכות עדות הלכה ד סמג לאוין ריד טוש"ע מ"מ סי' לד סעיף י:
יח ב ג מי' שם פי"ב הלכה כ סמג שם טוש"ע שם סעיף כה:
יט ד מי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף לד וטוש"ע י"ד סי' קיט סעי' טו ופעי' יח בהג"ה:
כ ה מי' שם פ"י הל' ד סמג שם טוש"ע שם סעיף עז ועיין בכ"מ:

רבינו חננאל

אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים כו' ושנינן גברא אגברא קרמית כלומר מדברי ר' יהושע ור' יוחנן אחה מקשי על רמי בר חמא הני סברי דאימתי לפרש ורמי סבר אימתי נמי לחלוק הוא והתניא בהדיא דר' יהודה חולק על החכמים דתניא ר' יהודה אומר בזמן שיש להן אומנות אחרת הרי אלו כשרין. חזרו בהן הרי אלו כשרין ותכ"א בין שאין להן אומנות אלא היא ובין שיש להן אומנות שלא היא פסולין ושנינו ההיא דקתני ותכ"א אינן החכמים השנויין במשנתנו אלא ר' טרפון היא. ור' יהודה הוא ששונה אותו בלשון חכמים לפי שהוא אית ליה האי סברא דתניא ר' יהודה אומר משום ר' טרפון אין אחד מהן נזיר לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה אבל ר' יהודה דמתני' מפרש דברי חכמים הוא וגרסינן בעירובין סוף פרק חלון שבין ב' חצרות אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה דאמר בר"א בעירובי תחומין כו' ואקשינן עליה הלכתא מכלל דפליגי והאמר ריב"ל כל מקום שאמר ר' יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים ומהדרינן ולא פליגי והאמר רב חסדא חולקין עליו חבריו על ר' יהודה ואמרינן גברא אגברא קא רמית כלומר מדברי רב חסדא תדחה דברי ר' יהושע ושקלו וטרו בה ומקשו ואימתי לפרש הוא והתנן אלו הן הפסולין המשחק בקוביא. א"ר יהודה אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא היא אבל יש לו אומנות שלא היא ח) פסול ודחי' ההיא ר' יהודה שאמר משום ר' טרפון היא דתנן ר' יהודה אומר משום ר' טרפון אין אחד מהן נזיר שלא נתנה נזירות אלא להפלאה. ומסקי לה לשמעתא הכי אלמא כיון דמספקא ליה אי נזיר הוא (והוא) [ואי] לאו נזיר הוא לא משעבד נפשיה הכא נמי כיון דלא ידע אי קני אי לא קני לא גמר ומקני וזו סברא דר' טרפון היא ושנה ר' יהודה דבריו בבריי' בלשון חכמים ובריי'תא כולה ר' יהודה. והמלוה ברבית פסול לעדות תרגמה רבא מלוה הבאה לו ברבית ואפי' לוה עובר עליה ופסול לעדות: בר ביניתוס אסהידו עליה חד אמר קמאי דידי

ח) [כאן חסר בדברי רבינו וכל"ל שלא היא ס"ז כשר ותני עלה בברייתא ותכ"ל בין שאין לו אומנות אלא היא ובין שיש לו אומנות אלא היא הרי זה פסול - מעירובין פ"ב:]